

**ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΙΝΕ**

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αριστείας για τη Μεσόγειο
Ramsès-2, Réseau euro-méditerranéen de recherche

Το ΙΝΕ/ΕΙΕ συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αριστείας Ερευνητικών Κέντρων για την Ευρω-Μεσόγειο με τη χαρακτηριστική επωνυμία Ramsès-2 και με συντονιστικό φορέα την Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme στο Aix-en-Provence της Γαλλίας (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο ΙΝΕ/ΕΙΕ*, τχ. 31, σ. 39-41). Στο δίκτυο συνεργάζονται 33 ερευνητικά και πανεπιστημιακά κέντρα από την Ευρώπη και από μεσογειακές χώρες, ενώ οι εργασίες κατανέμονται σε επί μέρους θεματικές ενότητες - Εργαστήρια (Workpackages) στις οποίες παίρνουν μέρος επιστήμονες από την κάθε χώρα - μέλος. Κατά το 2007, το ΙΝΕ συμμετείχε σε δύο θεματικές ενότητες αναλαμβάνοντας τη διοργάνωση των αντίστοιχων σεμιναρίων της κάθε ομάδας.

Retours au passé. Mémoires politisées, mémoires expatriées

Atelier : Mémoires en Méditerranée. Entre histoire et politique

Υπεύθυνοι: Maryline Crivello, Ουρανία Πολυκανδριώτη

(Αθήνα, ΕΙΕ, 30-31 Μαρτίου 2007)

Το τρίτο κατά σειρά σεμινάριο του εργαστηρίου *Mémoires en Méditerranée. Entre histoire et politique*, του ευρωπαϊκού δικτύου κοινωνικών επιστημών για την Ευρω-Μεσόγειο Ramsès-2, διοργανώθηκε από το ΙΝΕ και πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα (ΕΙΕ), στις 30 και 31 Μαρτίου 2007. Θέμα του σεμιναρίου ήταν: *Retours au passé. Mémoires politisées, mémoires expatriées*. Η πρώτη συνάντηση του εργαστηρίου είχε γίνει στην Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, στο Aix-en-Provence της Γαλλίας (10-11 Μαρτίου 2006) και είχε στόχο να οριοθετηθούν η γενική προβληματική και το επιστημονικό πλαίσιο μελέτης της ομάδας. Η δεύτερη συνάντηση οργανώθηκε από το Centre d'Études Alexandrines - CNRS (Αλεξάνδρεια, 1-4 Σεπτεμβρίου 2006) και ήταν επικεντρωμένη στη σχέση της συλλογικής και ατομικής μνήμης με τον χώρο και την ιστορία.

Με τη συνάντηση της Αθήνας η οπτική του σεμιναρίου μετατοπίστηκε από τις χώρες της νότιας Μεσογείου σε εκείνες της ανατολικής, και ιδιαίτερα προς τη Μικρά Ασία. Το κοινό ιστορικό παρελθόν των χωρών της ανατολικής Μεσογείου, οι κοινές ιστορικές εμπειρίες στο πλαίσιο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι ανταλλαγές πληθυσμών και ο αναγκαστικός εκπατρισμός, η εμπειρία της προσφυγιάς και της μετοικεισίας αλλά και η γενοκτονία συνιστούν ένα νέο πλαίσιο για τον προβληματισμό του εργαστηρίου που ως τώρα κυρίως αντίκριζε τις αραβικές χώρες της νότιας Μεσογείου. Αντικείμενο προβληματισμού αυτή τη φορά ήταν ο τρόπος με τον οποίο εγγράφονται, τόσο στη συλλογική όσο και στην ατομική μνήμη, η τραυματική εμπειρία του εκπατρισμού και της προσφυγιάς αλλά και οι πολιτικές διαστάσεις των ιστορικών γεγονότων. Η διαδικασία κατασκευής της εθνικής ταυτότητας διαχειρίζεται ή και αλλοιώνει τις μνήμες του παρελθό-

ντος με αποτέλεσμα συχνά η ιστορία να τάσσεται στην υπηρεσία της πολιτικής και η προσωπική μνήμη να βρίσκεται αντιμέτωπη με την επίσημη εκδοχή των ιστορικών γεγονότων. Ωστόσο, δεν πρόκειται εδώ τόσο, ή πάντα, για επίβουλες αλλοιώσεις της ιστορίας αλλά και για μια προσπάθεια υπέρβασης των συγκρούσεων, συμφιλίωσης με το παρελθόν, κοινής συμβίωσης στο παρόν μέσα στον κοινό χώρο της Μεσογείου.

Το πρόγραμμα του σεμιναρίου ήταν το ακόλουθο:

Προσφωνήσεις. Έναρξη των εργασιών, Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης (Διευθυντής ΙΝΕ/ΕΙΕ), Maryline Crivello (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, Γαλλία), Ουρανία Πολυκανδριώτη (ΙΝΕ/ΕΙΕ).

Session I : Mémoires expatriées - Les récits de l'exil

Récits de l'exil

Pierre Sintès (Université de Provence, Γαλλία), "“Me akodro de Rhodes”. Paroles d'une communauté juive de la mer Égée, entre mémoire et actualité". ♦ Jean-Yves Empereur (Διευθυντής του Centre d'Études Alexandrines-CNRS, Αίγυπτος), "Les retours des Alexandrins à Alexandrie".

La mémoire sauvegardée de l'Asie Mineure

Εύη Καπόλη (Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών), "The formation of the Oral History Archive at the Centre for Asia Minor Studies". ♦ Στέλιος Καψωμένος (Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών), "The foundation of the Centre for Asia Minor Studies. Contribution to the study of modern Greek history". ♦ Ευαγγελία Μπαλά (ΙΝΕ/ΕΙΕ), "La contribution du Centre d'Études d'Asie Mineure à l'historiographie de la question des réfugiés. Dimensions idéologiques". ♦ Μάρκος Δραγούμης (Μουσικολόγος, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών), "Mémoires musicales des réfugiés de l'Asie Mineure, telles qu'elles ont été transcrites par Melpo Merlier, en 1930".

Exil et identité

Mufide Pekin (Bosphorus University, Αντιπρόεδρος του "Foundation of Lausanne Treaty Emigrants", Τουρκία), "The Turkish Cretan community. Twisted memories of a lost homeland". ♦ Sefer Guvenç (Γεν. Γραμματέας του "Foundation of Lausanne Treaty Emigrants", Τουρκία), "The “Salonikan Identity” of Lausanne treaty emigrants of Turkey". ♦ Stéphanie Latte Abdallah (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, Γαλλία), "Transmission et honneur dans les camps de réfugiés palestiniens de Jordanie: la mémoire des pères".

Session II : Mémoires politisées

La mémoire de l'antiquité et les enjeux politiques

Philippe Jockey (Université d'Aix Marseille I - Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, Γαλλία), "Archéologie, poétique et politique des ruines dans les grands sanctuaires grecs à l'époque contemporaine (XIXe-XXe siècles): un conflit de mémoires?". ♦ Γιώργος Τόλιας (ΙΝΕ/ΕΙΕ), "Patrimoine culturel grec et antiquités dispersées. Le dossier en 1932".

Διάλεξη: Cédric Parizot (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme - CNRS, Γαλλία), "“Frontières” dans l'espace israélo-palestinien: catégorie analytique ou catégorie politique?".

Mémoire et écriture de l'histoire

Φωτεινή Ασημακοπούλου (Πανεπιστήμιο Αθηνών) και Θεοδώρα Ρόμπου (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), "Faire de l'histoire en Thrace grecque".

Récits nationaux et ré-écritures du passé

François Siino (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, Γαλλία), "Récits politiques du passé dans le Maghreb indépendant : reconquérir le temps, nationaliser l'histoire". ♦ Karima Dirèche (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme - CNRS, Γαλλία), "Roman national et mémoire du passé : les enjeux politiques et historiques en Algérie". ♦ Alicia Mira και Monica Moreno (Université d'Alicante, Ισπανία), "Memory and image of queens in Spain".

Le récit de vie et le récit littéraire

Lazhar Mejri (Université de Manouba, Τυνησία), "Sens et significations du paradigme du “retour” dans les romans d'Albert Memmi". ♦ Barkhatoum Ferhati (CNRPAH, Αλγερία), "Un récit de vie ou le retour sur soi: un choix difficile". ♦ Irena Weber (Université de Ljubljana, Σλοβενία), "A place to remember. Reflections on contemporary cross-genre writing on the Mediterranean".

Συμπεράσματα. Κλείσιμο των εργασιών, Maryline Crivello, Ουρανία Πολυκανδριώτη.

Τον συντονισμό του Εργαστηρίου *Mémoires en Méditerranée. Entre histoire et politique* είχε η Maryline Crivello (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme) και την ευθύνη για τη διοργάνωση του Σεμιναρίου της Αθήνας είχε η Ουρανία Πολυκανδριώτη (INE/EIE). Με την τρίτη αυτή συνάντηση έληξαν οι εργασίες του Εργαστηρίου κατά την πρώτη φάση των συνεργασιών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου Αριστείας για τη Μεσόγειο.

Island Cartographies: Knowledge and Power

Cartographie des îles : enjeux de savoir - enjeux de pouvoir

Atelier : *Espace, représentations et usages*

Υπεύθυνοι: Jean Luc Arnaud, Γιώργος Τόλιας

(Ερμούπολη, Σύρος, 16-17 Ιουλίου 2007)

Aνάμεσα στον 15ο και τον 18ο αιώνα τα *Νησολόγια* –γεωγραφικό είδος αφηγηματικό και ταυτόχρονα χαρτογραφικό– συνιστούν μια μεσογειακή εξειδίκευση, που αναγγέλλει τον σταδιακό απεγκλωβισμό από τον μεσαιωνικό κόσμο και τη διεύρυνση των οριζώντων. Τα νησολόγια προτείνουν αναπαραστάσεις του χώρου στην υπηρεσία της γνώσης και της πολιτικής. Μετέχουν στη διαμόρφωση των νέων γνώσεων, καθώς σε αυτά συναντιέται η ουμανιστική παράδοση με τις πρακτικές των ναυτικών της Μεσογείου.

Ταυτόχρονα, μετέχουν στον μεσογειακό ανταγωνισμό ανάμεσα στην Οθωμανική ανατολή και τη χριστιανική Δύση, καθώς η γνώση των νησιών, της γεωγραφίας και της ιστορίας τους, συνδέεται με ζητήματα κυριαρχίας και τακτικής. Ιταλοί, Ισπανοί, Πορτογάλοι, Οθωμανοί, Έλληνες, Δαλματοί ή Γάλλοι, οι κατασκευαστές των νησολογίων συγκροτούν ένα μεσογειακό δίκτυο μετάδοσης γεωγραφικών πληροφοριών. Τόσο για τους κατασκευαστές όσο και για τους χρήστες τους, τα χαρτογραφημένα αυτά νησιωτικά ευρετήρια, συνιστούν χρήσιμα εργαλεία προκειμένου να γνωρίσουν τα όρια του κόσμου τους.

Στο σεμινάριο συμμετείχαν οι: Benedetta Bessi (John Cabot University, Ρώμη), "Buondelmonti and his Liber Insularum". ♦ Nathalie Bouloux (Université François Rabelais, Tours), "Enrico Martello et le Liber insularum archipelagi de Cristoforo Buondelmonti". ♦ Θεωдорής Κουτσογιάννης (Υποψήφιος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών), "Cristoforo Buondelmonti and the Antiquarian Illustration in Renaissance". ♦ Χρήστος Ζαχαράκις (πρέσβυς ε.τ.), "Charting Crete". ♦ Ευάγγελος Λιβιεράτος - Χρυσούλα Μπούτουρα (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), "Insular Cartographic Representations from a Numerical Point of View". ♦ Piero Falchetta (Biblioteca Nazionale Marziana, Βενετία), "Benedetto Cotrugli, 'De navigazione', 1464". ♦ Δημήτρης Λούπηρ (Υποψήφιος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Harvard), "Piri Reis' and his Kitab-y-bahriye: The Ottoman Response to Isolari". ♦ Γιώργος Τόλιας (INE/EIE), "Late Manuscript Isolarii: art of Navigation and Travel Literature". ♦ Paolo Militello (Università degli studi di Catania), "La Sicile dans les isolarii du premier âge moderne". ♦ Αναστασία Στουραϊτη (Φλωρεντία, European University), "Paper Islands: Insularity, Empire and the Visualization of Knowledge in Early Modern Venice". ♦ Frank Lestringant (Université de Paris-Sorbonne), "Philosophie(s) de l'insulaire (XVe-XVIII siècles)".

21 Απριλίου 1967 - Σαραντά χρόνια μετά...

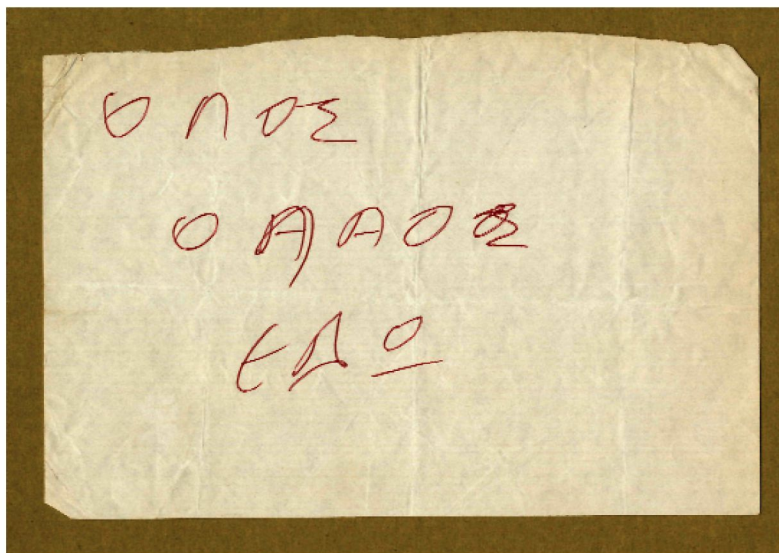
Εκδηλώσεις μνήμης

(Αθήνα, ΕΙΕ, 20-24 Απριλίου 2007)

Με αφορμή τη συμπλήρωση 40 χρόνων από την εγκαθίδρυση της δικτατορίας της 21ης Απριλίου 1967, το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών διοργάνωσε, σε συνεργασία με τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ), μια σειρά εκδηλώσεων μνήμης (έκθεση τεκμηρίων, προβολή ντοκιμαντέρ και επιστημονικές συναντήσεις), που πραγματοποιήθηκαν στους χώρους του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, στο διάστημα 20-24 Απριλίου 2007, και οι οποίες βρήκαν αξιόλογη ανταπόκριση εκ μέρους του ευρύτερου κοινού.

Η έκθεση τεκμηρίων που οργανώθηκε στο αίθριο του ΕΙΕ, περιλάμβανε σπάνια και μοναδικά τεκμήρια του αντιδικτατορικού αγώνα, προερχόμενα κυρίως από τα ΑΣΚΙ (αρχεία ΚΚΕ, ΚΚΕ Εσωτερικού, Γ. Μπέικου, Α. Μπριλλάκη, Γ. Μυλωνά, συλλογές G. Hering, Α. Ελεφάντη - Α. Γκόγκογλου, Γ. Κουκουλέ, Γ. Τσιάκαλου, βιβλιοθήκη Φ. Ηλιού), καθώς και από τη συλλογή του Λ. Καλλιβρετάκη και τη βιβλιοθήκη του Π. Κιτρομηλίδη. Με τις φωτογραφίες, αφίσες, επιστολές, φυλλάδια, βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, κάρτες, σκίτσα και προκηρύξεις που παρατέθηκαν, επιχειρήθηκε να εικονογραφηθεί χρόνο το χρόνο η πάλη ενάντια στο δικτατορικό καθεστώς από την έναρξη έως την πτώση του, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, όπως εκφράστηκε από τα πρόσωπα και τις οργανώσεις που υπερέβησαν τις παλαιότερες διαχωριστικές γραμμές και αντιτάχθηκαν στη δικτατορία. Την έκθεση συνόδευε αναλυτικός κατάλογος των εκθεμάτων, ενώ κυκλοφόρησαν ανατυπωμένες για την περίπτωση σε μια έκδοση μνήμης, 25 κάρτες και αφισέτες αντιδικτατορικών κινήσεων που κυκλοφόρησαν κυρίως στο εξωτερικό.

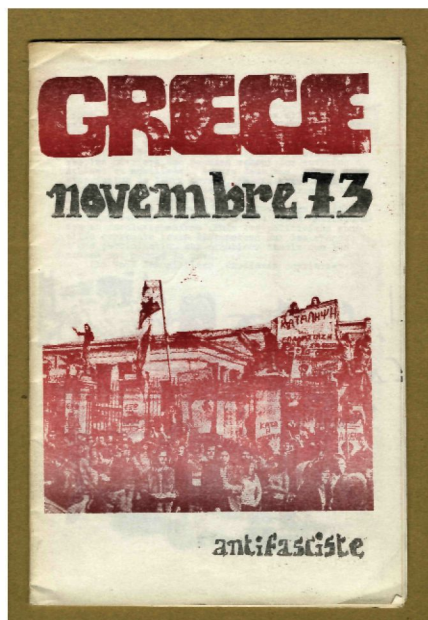
Χειρόγραφο προκήρυξη από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου (Νοέμβριος 1973).

Παράλληλα με την έκθεση, στη μικρή αίθουσα σεμιναρίων του ΕΙΕ προβάλλονταν τέσσερα ντοκιμαντέρ της περιόδου: "Το σαμποτάζ του Έβρου: Από τη ζάχαρη του 1965 στη δικτατορία του 1967" του Βαγγέλη Δημητρίου, "Δεν είναι παρά μόνο η αρχή ..." του Παντελή Βούλγαρη, "Τα γεγονότα του Πολυτεχνείου" του Albert Coerant και "Ημέρες Πολυτεχνείου" του Λάκη Παπαστάθη.

Στις επιστημονικές συζητήσεις που φιλοξενήθηκαν στο Αμφιθέατρο "Λεωνίδας Ζέρβας", επιχειρήθηκε να διερευνηθούν οι παλαιότερες και νεότερες προσεγγίσεις γύρω από τα προταθέντα κατά καιρούς ερμηνευτικά σχήματα για την προετοιμασία και, κυρίως, την επιβολή της δικτατορίας, καθώς και για τις επιπτώσεις της στην ελληνική κοινωνία, κυρίως από τη μεταπολίτευση και εξής. Οι συζητήσεις συντονίστηκαν από τους Πασχάλη Κιπρομηλίδη και Αντώνη Λιάκο, ενώ στους ομιλητές συμπεριλαμβάνονταν οι Νίκος Αλιβιζάτος, Γιάννης Βούλγαρης, Άγγελος Ελεφάντης, Τάκης Καφετζής, Γιώργος Κουκουλές, Γεράσιμος Νοταράς, Σπύρος Σακελλαρόπουλος, Γιώργος Σταθάκης και Σωτήρης Ριζάς.

Τις εκδηλώσεις επιμελήθηκαν οι Κατερίνα Δέδε, Δημήτρης Δημητρόπουλος, Λεωνίδας Καλλιβρετάκης, Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Μαρία Κουπαρίτσα, Ιωάννα Παπαθανασίου και Τάσος Σακελλαρόπουλος, ενώ την καλλιτεχνική επιμέλεια είχε ο Γιάννης Βουλγαράκης.

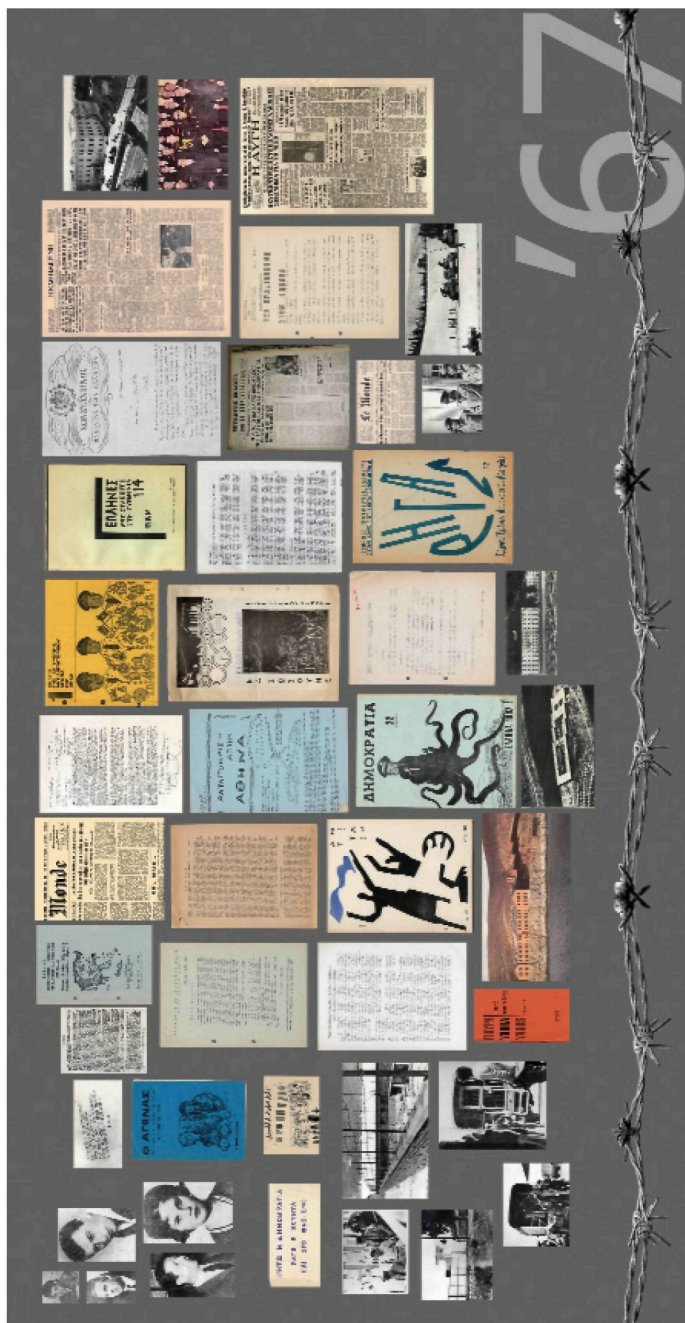
Λεωνίδας Καλλιβρετάκης

Αντιδικτατορικό φυλλάδιο στα γαλλικά για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου (Νοέμβριος 1973).

Αυτοσχέδιο περιβραχιόνιο από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου (Νοέμβριος 1973).

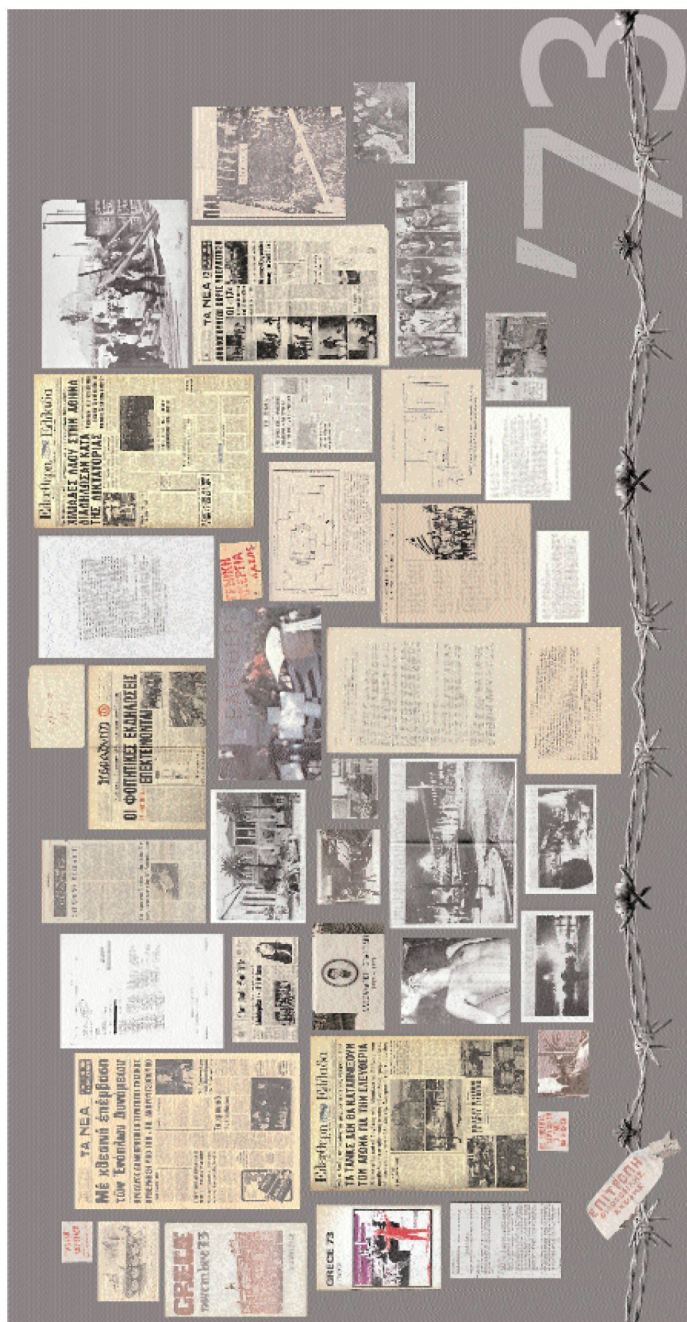

Στρογγυλή Τράπεζα

Trajectoires d'Adamance Coray dans le monde des Lumières: Smyrne, Montpellier, Paris / Adamantios Korais' Itineraries in the world of the Enlightenment:

Smyrna, Montpellier, Paris

Οργανωτής: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

12ο Διεθνές Συνέδριο για τον Διαφωτισμό: *Sciences, Techniques et Cultures*

(Le Corum, Montpellier, 8-15 Ιουλίου 2007)

Μέσα από τις ωραίες περιπλανήσεις του σε χώρες και ηπείρους, για να αναπολήσουμε τα πιο κοντινά στη μνήμη μας τοπία, μετά από το Bristol (1991), το Münster (1995), το Δουβλίνο (1999) και το Los Angeles της Καλιφόρνιας (2003), το Δωδέκατο Διεθνές Συνέδριο για τον Διαφωτισμό αφιερωμένο στις θεματικές ενότητες: *Επιστήμη, Τεχνολογία και Πολιτισμός* συνήλθε στην ιστορική πόλη του Montpellier από τις 8 ως τις 15 Ιουλίου 2007. Στη φιλική και ευφρόσυνη πρωτεύουσα του Languedoc, με τη γνωστή μεγάλη παράδοση στις επιστήμες –εδώ διατηρείται εν λειτουργία η αρχαιότερη σχολή ιατρικής στον κόσμο– συναντήθηκαν για μιαν ακόμη φορά οι διαφορετικές γενιές των μελετητών του Διαφωτισμού απ'όλες τις ηπείρους.

Επιστήμη, Τεχνολογία, Πολιτισμός, το τρίπτυχο του Συνεδρίου

Με θεματικούς άξονες, την επιστήμη, την τεχνολογία και τον πολιτισμό, το Συνέδριο είχε ως κύριο στόχο την αποτίμηση και κατανόηση της παρακαταθήκης του αιώνα των Φώτων στην εποχή μας. Σύμφωνα με τον καθηγητή Michel Delon, πρόεδρο της Γαλλικής Εταιρείας Σπουδών του 18ου αιώνα, η πραγματοποίηση ενός Συνεδρίου για τον Διαφωτισμό υποδηλώνει την υιοθέτηση μιας κριτικής στάσης απέναντι σε έναν κόσμο προσηλωμένο στο άμεσο κέρδος, όπου η ίδια η γνώση γίνεται αντιληπτή ως εμπόρευμα. Ενώ με το ίδιο ακριβώς κριτικό πνεύμα, στην επιστολή του προς τους συνέδρους, ο πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας Μελέτης του 18ου αιώνα, καθηγητής Jean Mondot, υπενθυμίζει τα λόγια, ενός περιώνυμου σπουδαστή της Ιατρικής Σχολής της πόλης, του πληθωρικού αναγεννησιακού François Rabelais: "science sans conscience n'est que ruine de l'âme".

Από την προσέγγιση επί μέρους πτυχών του αιώνα των Φώτων ως την ερμηνεία του από μια σειρά σύγχρονων φιλοσόφων όπως ο Habermas και ο Rorty, από την επαναξιολόγηση του έργου των μεγάλων στοχαστών όπως ο Fontenelle, ο Diderot, ο Voltaire ως την ανάδειξη ελασσόνων μορφών της εποχής, από το θέατρο και τη λογοτεχνία ως τη κημεία και την αρχιτεκτονική των λιμανιών του 18ου αιώνα, το βεληγκεές των εργασιών και των ομιλιών που παρουσιάστηκαν υπήρξε εξαιρετικά εκτεταμένο. Αν και το πλήθος των θεμάτων είχε ως αναπόδραστο αποτέλεσμα τον περιορισμό της συνοχής του συνεδρίου, δυσκολεύοντας την εξαγωγή ευρύτερων συμπερασμάτων, η πολυφωνία και ο πλούτος των προσεγγίσεων συνέβαλε –εν τέλει– στην ανάδειξη νέων ερωτημάτων και μεθόδων προσέγγισης του αιώνα των Φώτων και της κληρονομιάς του.

Διαδρομές του Κοραή στον κόσμο του Διαφωτισμού

Το Συνέδριο αυτό, με την καθιερωμένη στους μελετητές του 18ου αιώνα πολυπρισματικότητα εξαιτίας του πλήθους και της ποικιλίας των ενδιαφερόντων των συμμετεχόντων, πήρε για την ελληνική πνευματική ζωή μια ξεχωριστή σημασία. Έδωσε το έναυσμα για μια συμβολική "παλιννόστηση", αυτήν του Αδαμάντιου Κοραή, ο οποίος αφήνοντας για δεύτερη φορά, παντοτινά τώρα πια, τη γη της Ιωνίας και τη γενέτειρά του Σμύρνη, ήρθε ώριμος στο Montpellier για να σπουδάσει στην περίφημη σχολή Ιατρικής, κοντά σε εξαιρετικούς δασκάλους, που σφράγισαν την επιστημονική του σκέψη. Από εδώ ξεκίνησε και το οδοιπορικό του στις μεγάλες λεωφόρους του Διαφωτισμού.

Με κεντρικό θέμα "Διαδρομές του Κοραή στον κόσμο του Διαφωτισμού: Σμύρνη, Μονπελιέ, Παρίσι", η Στρογγυλή Τράπεζα, την οποία διοργάνωσε ο διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, καθηγητής Π. Μ. Κιτρομηλίδης, είχε ως κύριο στόχο την επαναφορά στο προσκήνιο της έρευνας, του ενδιαφέροντος γύρω από έναν "εργάτη της παιδείας των Φώτων" και την παρουσίαση των δύο πλέον σημαντικών διαστάσεων της πνευματικής προσωπικότητας του μεγάλου Έλληνα λογίου: αφενός μεν, την καθοριστική συμβολή του στις κλασικές σπουδές και τη φιλολογία και, αφετέρου, τον συνεχή του διάλογο με τα νεωτερικά διανοητικά ρεύματα της εποχής του.

Αναλυτικότερα και σύμφωνα με τη σειρά που παρουσίασαν τις εισηγήσεις τους: η Άννα Ταμπάκη, φιλοξενούμενη ερευνήτρια στο ΙΝΕ και καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, αναφέρθηκε στον ρόλο του Έλληνα διαφωτιστή ως καθιερωμένου φιλόλογου και κριτικού της λογοτεχνίας· ο Μιχάλης Πασχάλης, καθηγητής κλασικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, εξέτασε το ζήτημα του χρόνου και του σκοπού έκδοσης της "Ιλιάδας" στο πλαίσιο του πλέον σημαντικού εκδοτικού προγράμματος του Κοραή, της "Ελληνικής Βιβλιοθήκης"· η Βιβή Περράκη, ερευνήτρια στην Maison des Sciences de l'Homme (Παρίσι) παρουσίασε την περίοπτη και "οικονομικά προσοδοφόρα" θέση του Κοραή στην "αγορά εργασίας" σχετικά με την αντιγραφική και αντιβολή των συλλογών κλασικών χειρογράφων στον ευρωπαϊκό φθίνοντα 18ο αιώνα, ο νέος μελετητής του Διαφωτισμού, Βασίλης Μουρδουκούτας, παρουσίασε την πρόσληψη της θεωρίας της προόδου (progrès) στα κείμενα του Κοραή. Τέλος, ο διοργανωτής της στρογγυλής τράπεζας καθηγητής Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Η είσοδος της Ιατρικής Σχολής, όπου σπούδασε ο Αδαμάντιος Κοραής

πραγματεύθηκε το ζήτημα της στάσης του νεοέλληνα στοχαστή ως προς τα διλήμματα του φιλελεύθερου εθνικισμού. Οι εισηγήσεις συνέβαλαν στην ανάδειξη της πολυσχιδούς προσωπικότητας του Κοραή αλλά και στην αποκάλυψη ορισμένων λιγότερο γνωστών πτυχών του έργου του. Κατόρθωσαν συνεπώς να ιχνηλατήσουν νέες περιοχές και άγνωστα μονοπάτια του στοχασμού του νεοέλληνα Διαφωτιστή.

Συντελούμενη στο "ενδεδειγμένο πλαίσιο" –στο πλαίσιο δηλαδή ενός Διεθνούς Συνεδρίου που τιμά και εορτάζει την παρακαταθήκη του Διαφωτισμού– η επανεξέταση της σκέψης και των ιδεών ενός από τους σημαντικότερους φορείς του νεοελληνικού Διαφωτισμού σηματοδοτεί την επιτακτική ανάγκη μιας εκ νέου προσέγγισης του έργου του.

Ακολουθεί η εισηγητική ομιλία του οργανωτή της Στρογγυλής Τράπεζας, καθηγητή Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, διευθυντή ΙΝΕ/ΕΙΕ.

Επιστροφή στο Montpellier

*Σας καλωσορίζω όλους σ' αυτή τη συνάντηση που αποβλέπει να επαναφέρει στο προσκήνιο της επιστημονικής έρευνας έναν εργάτη της παιδείας των Φώτων, τον Αδαμάντιο Κοραή, του οποίου η πορεία στους δρόμους του Διαφωτισμού άρχισε εδώ στο Montpellier, στους κόλπους της inclyta Universitate Monspeliensi, όπως αποκαλεί ο ίδιος την τροφό σχολή του. Ο Κοραής γεννήθηκε το 1748 στη Σμύρνη, όπου έλαβε την εγκύκλιο παιδεία στα σχολεία της πόλης και μνη-
θηκε στις πνευματικές ζωής τη σαγήνη από τον εφημέριο του Ολλανδικού Προξενείου Bernard*

Keun, ο οποίος τον δίδαξε Λατινικά. Ο Σμυρναίος νέος πρωτοβγήκε στους δρόμους του κόσμου και γεύθηκε για πρώτη φορά τον πολιτισμό της Ευρώπης στα χρόνια 1772-1778, οπότε έζησε στο Άμστερνταμ μετερχόμενος το εμπόριο αλλά κυρίως απορροφώντας τις εγκόσμιες αξίες του πολιτισμού του Διαφωτισμού. Κατά την αποδημία αυτή προς και από το Άμστερνταμ, ο Κοραΐς γνώρισε σημαντικές πόλεις της Ευρώπης, το Λιβόρνο, τη Μασσαλία, τη Βιέννη, την Τεργεστή και τη Βενετία. Έτσι άρχισαν οι περιπλανήσεις του στον κόσμο του Διαφωτισμού. Η επιστροφή του στη Σμύρνη το 1778 υπήρξε πηγή απογοήτευσης, γιατί του στέρησε τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει το μεγάλο του όνειρο, να σπουδάσει ιατρική στη Γαλλία. Η ισχυρή επιθυμία του Κοραΐ να επιδοθεί στην επιστήμη και κυρίως, όπως λέγει ο ίδιος "ο έρωσ της ελευθερίας", η απόδραση δηλαδή από τον τουρκικό ζυγό που βράινε καταθλιπτικά επάνω στην πατρίδα του, οδήγησαν τελικά τα βήματά του στη δεύτερη και οριστική αποδημία του το 1782, που τον έφερε στο Montpellier για να σπουδάσει ιατρική. Στο Montpellier ο Κοραΐς έφθασε στις 9 Οκτωβρίου 1782 και έζησε σ' αυτή την πόλη για έξι χρόνια "σπουδάζων την ιατρικήν" κατά την αυτοβιογραφία του.

Εδώ στο Montpellier, δια της οδού της ιατρικής παιδείας ο Κοραΐς εντάχθηκε οργανικά στον Διαφωτισμό. Στην ιατρική σχολή του Montpellier γνώρισε τη θεωρία του βιταλισμού του Barthez, και μαθήτευσε στους στενότερους φίλους του υπήρξε ο Philippe Pinel, ο μελλοντικός διάσημος συγγραφέας της Φιλοσοφικής νοσογραφίας. Υπό την καθοδήγηση και την ενθάρρυνση του Grimaud ο Κοραΐς ακολούθησε το ρεύμα της Νεο-ιπποκρατικής ιατρικής, που τελικά τον κέρδισε ολοκληρωτικά. Αντίστοιχα ο Charpat τον εισήγαγε στη μελέτη του Στράβωνα και τον ενθάρρυνε να ασχοληθεί με τη μετάφραση των γεωγραφικών.

Το διανοητικό κλίμα της σχολής του Montpellier καθοριζόταν από τη συνάντηση της ιατρικής με τη φιλοσοφία. Αυτός ο συγκεκρισμός υπήρξε χαρακτηριστικό στοιχείο του πνεύματος του Διαφωτισμού και συγκεκριμένη έκφρασή του στο πεδίο της ιατρικής επιστήμης. Η ιατρική φιλοσοφία του Montpellier εκφραζόταν με τον βιταλισμό, τη βαθειά ευλάβεια προς την ανθρώπινη ζωή και την αναγνώριση του ζωτικού ρόλου του άυλου στοιχείου της ζωής, της ψυχής, που αντίτειναν οι βιταλιστές στις υλιστικές θεωρήσεις. Οι τοποθετήσεις αυτές έβρισκαν ερείσματα στις απόψεις του ιπποκρατικού corpus και το στοιχείο αυτό προσέδωσε μεγάλη αίγλη στους αρχαίους συγγραφείς, στην ιατρική του όψιμου δεκάτου ογδόου αιώνα, σε σημείο που οι ιατρικές σχολές απαιτούσαν την υποβολή σχολιασμών στους Αφορισμούς του Ιπποκράτη ως απαραίτητο προαπαιτούμενο στις διδακτορικές εξετάσεις. Τα στοιχεία αυτά της παιδείας του Κοραΐ στο Montpellier μπορούν να εξηγήσουν τη διάπλωση της πνευματικής του προσωπικότητας, που θα γνωρίσει αργότερα ο κόσμος του Διαφωτισμού με τις εκδόσεις και τα κείμενά του.

Ο Κοραΐς ολοκλήρωσε τις σπουδές του στις 11 Ιουλίου 1786, ημέρα που υποστήριξε τη διδακτορική του διατριβή με τίτλο *Pyretologiae Synopsis*, έργο στο οποίο είναι διάχυτη η επιρροή του βιταλισμού. Ακολούθησε το 1787 δεύτερη διατριβή, *Medicus Hippocraticus [Médécine selon Hippocrate]*, που αποτελεί σχολιασμό του πρώτου Αφορισμού του Ιπποκράτη, προς ικανοποίηση του προαπαιτούμενου για τη συμπλήρωση των ιατρικών σπουδών. Την ίδια περίοδο ασχολήθηκε με τη γαλλική μετάφραση ιατρικών έργων κυρίως από τα γερμανικά για λόγους βιοποριστικούς. Οι μεταφράσεις του περιλάμβαναν το περίφημο έργο Κλινική ιατρική του διάσημου γερμανού ιατρού Selle. Όμως ο Κοραΐς μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του είχε

καταληφθεί και πάλι από τον πόθο της βαθύτερης και ευρύτερης εξοικείωσης με τον κόσμο των Φώτων. Η επιθυμία του τώρα στρεφόταν προς "τας νέας Αθήνας", το Παρίσι του Διαφωτισμού, για να αποφύγει, όπως γράφει, "το όνειδος όσον δεν εγνώριζαν άλλοτε τας παλαιάς". Έτσι τον Μάιο του 1788 εγκατέλειψε οριστικά το Montpellier για το Παρίσι, όπου έμελλε να διανύσει το υπόλοιπο του βίου του ως τον θάνατό του το 1833.

Στο Montpellier λοιπόν ο Κοραΐς οφείλει το ενδιαφέρον του για τα επιστημονικά κείμενα της αρχαίας γραμματείας, ιστορικά, γεωγραφικά, ηθολογικά, τα οποία απέβησαν αντικείμενο των πρώτων σημαντικών του εκδόσεων που περιλάμβαναν έργα του Ιπποκράτη, του Στράβωνος και του Θεοφράστου και καθιέρωσαν τη φήμη του στον χώρο των κλασικών σπουδών. Από τον δρόμο της ιατρικής και την ενασχόληση με τα ευρύτερα ζητήματα που θέτουν τα επιστημονικά κείμενα των αρχαίων συγγραφέων, ο Κοραΐς έφτασε και στο πεδίο της κοινωνικής θεωρίας, όπου οι διανοητικές του προδιαθέσεις, όπως και εκείνες του παλαιού συμφοιτητή του Philippe Rinel ικανοποιήθηκαν από την ολιστική φιλοσοφία της Ιδεολογίας. Στην Ιδεολογία επίσης ο Κοραΐς βρήκε και τις απαντήσεις που αναζητούσε στις πολιτικές του ανησυχίες, ιδίως στην αγωνία που του ενέπνεε η πραγματικότητα της δουλείας υπό την οποία στέναζε η πατρίδα του. Στο επίπεδο αυτό το μεγάλο μάθημα της Ιδεολογίας υπήρξε το μάθημα της ελευθερίας. Έτσι από τον δρόμο της ιατρικής παιδείας του Montpellier που τον οδήγησε στην κοινωνική θεωρία της Ιδεολογίας ο Κοραΐς κατέληξε στον πολιτικό φιλελευθερισμό, τον οποίο δίδαξε στην υπόδουλη Ελλάδα για να προετοιμάσει την απελευθέρωσή της.

Οι παρεμβάσεις που συνθέτουν τη στρογγυλή μας τράπεζα αποβλέπουν να σας παρουσιάσουν τις δύο σημαντικότερες διαστάσεις της πνευματικής προσωπικότητας του Κοραΐ, τη συμβολή του στις κλασικές σπουδές και τη φιλολογία και τον συνεχή διάλογο του με τα διανοητικά ρεύματα της εποχής του. Δεν είναι δυνατόν μια προσωπικότητα με τόσο πολύπλευρα ενδιαφέροντα, που εκφράστηκαν σε ένα τόσο εκτενές συγγραφικό έργο να δικαιωθεί με μια στρογγυλή τράπεζα. Ωστόσο, ελπίζω ότι συμβάλλοντας σ' αυτή την επιστροφή του Κοραΐ στο Montpellier, που συντελείται στο ενδεδειγμένο πλαίσιο, σε αυτό το συνέδριο που τιμά και εορτάζει την παρακαταθήκη του Διαφωτισμού, εκπληρώνουμε το χρέος που όλοι οφείλουμε στον Κοραΐ, να μελετούμε και να στοχαζόμαστε επάνω στα πνευματικά του δημιουργήματα και επάνω στη συμβολή του στην προαγωγή της παιδείας του Διαφωτισμού στην Ευρώπη γενικότερα και ιδίως στη Νοτιοανατολική της εσχαιά, την Ελλάδα και τους βαλκανικούς της γείτονες, στους οποίους δίδαξε το μάθημα της παιδείας και της ελευθερίας.

12 Ιουλίου 2007

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Εκδήλωση στο μνημείο του Κοραή

Μετά τη στρογγυλή τράπεζα το απόγευμα της Πέμπτης 12 Ιουλίου, οι πέντε συμμετέχοντες, πλαισιωμένοι από τον γενικό πρόξενο της Ελλάδας στη Μασσαλία, Γ. Παναγιωτόπουλο την εκπρόσωπο της Δημάρχου του Montpellier, τον Πρόεδρο του Ελληνικού Συλλόγου κύριο Αντώνιο Αναγνωστόπουλο και τις καθηγήτριες του Τμήματος Νεοελ-

ληγικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Paul Valéry, τη γνωστή νεοελληνίστρια και διευθύντρια του Τμήματος Marie-Paule Masson και την αναπλ. καθηγήτρια Ελπίδα Κουλουμπρή, καθώς και τη ρουμάνια νεοελληνίστρια Lia Brad Chisacoff, κατέθεσαν ως ένδειξη τιμής ανθοδέσμη στο μνημείο του Κοραή, που δεσπόζει, τύχη αγαθή, σε κεντρική πλατεία του νεοκλασικού συμπλέγματος κτιρίων "Espace Antigone". Τα θεμέλια της πρότυπης αυτής συνοικίας, που κοσμείται με αγάλματα αρχαίων στοχαστών και τα πλέον σημαντικά της κτίρια φέρουν αρχαία ονόματα, τέθηκαν το 1977· η σύλληψή της οφείλεται στον φιλελληνικό οραματισμό του τέως δημάρχου της πόλης Georges Frêche και στον σχεδιασμό του καταλάνου αρχιτέκτονα Ricardo Bofill.

Άννα Ταμπάκη

Τα Σεμινάρια της Ελάτης

Πρόγραμμα Ιστορίας των Επιστημών (INE/ΕΙΕ) σε συνεργασία με το ΕΚΠΑ και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

4η Συνάντηση Εργασίας: Κριτικές Προσεγγίσεις στις Επιστήμες και την Εκπαίδευση (Ελάτη, 18-22 Ιουλίου 2007)

Η 4η Συνάντηση Εργασίας: Κριτικές προσεγγίσεις στις Επιστήμες και την Εκπαίδευση διεξήχθη από τις 18 έως τις 22 Ιουλίου στην Ελάτη, στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του Δήμου Αιθίων, ο οποίος άλλωστε είχε αναλάβει και τη φιλοξενία.

Η 4η Συνάντηση Εργασίας αποτελεί την μετεξέλιξη του Συμποσίου Ριζοσπαστικές προσεγγίσεις της επιστήμης και Ιστορία των επιστημών, το οποίο μέχρι το 2006 διοργανωνόταν υπό την σκέπη των Σεμιναρίων της Ερμούπολης. Η ολοένα και αυξανόμενη όμας

προσέλευση οδήγησε τους διοργανωτές Ευγενία Κολέζα (καθηγήτρια Διδακτικής Μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), Ευθύμιο Νικολαΐδη (διευθυντή ερευνών Ιστορίας των Επιστημών στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών), Κ. Σκορδούλη (καθηγήτη στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών) και Δημήτριο Χασάπη (επίκουρο καθηγητή Διδακτικής Μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) να αποταθούν στο Δήμο Αιθίνων. Η τελική συμμετοχή άνω των εκατό ερευνητών, φοιτητών και πανεπιστημιακών δικαίωσε την επιλογή αυτή, οδηγώντας σε μια επιτυχημένη διοργάνωση, η οποία επέτρεψε σε τέσσερις μέρες να παρουσιαστούν 35 εργασίες και να διεξαχθούν δυο τιμητικές εκδηλώσεις.

Η πολυθεματικότητα και η διεπιστημονικότητα της προσέγγισης των θεμάτων ήταν και είναι εγγενές χαρακτηριστικό των Συναντήσεων Εργασίας, εδώ και τέσσερα χρόνια. Το 2007 δεν αποτελούσε εξαίρεση, με αποτέλεσμα να συζητηθούν θέματα Φιλοσοφίας των Επιστημών, Διδακτικής, Ιστορίας των επιστημών, Κοινωνιολογίας, Οικολογίας και Φιλοσοφίας της φύσης. Η παρουσία τόσο φοιτητών και υποψηφίων διδασκάλων όσο και πανεπιστημιακών και ερευνητών επέτρεψε την ανταλλαγή απόψεων και τη συνεισφορά στη συζήτηση ενός φάσματος απόψεων. Άλλωστε, η συμμετοχή και η ενεργός συνεισφορά των ακροατών αποτελεί παράδοση για τις Συναντήσεις Εργασίας, με αποτέλεσμα συχνά η συζήτηση πάνω στις ομιλίες να διαρκεί περισσότερο από την ίδια την ομιλία και να συνεχίζεται μέχρι αργά στους δρόμους της Ελάτης.

Ως κύριος ομιλητής του 2007 προσκλήθηκε ο καθηγητής του ΕΜΠ Αριστείδης Μπαλτάς, ο οποίος μίλησε με θέμα "Υλισμός έναντι ιδεαλισμού, Ιστορία έναντι Φιλοσοφίας: ο ρόλος της Ιστορίας της Επιστήμης". Η φιλοσοφική αυτή όμως τοποθέτηση δεν αντιστοιχεί σε μια αποκλειστικά φιλοσοφική θεματική της Συνάντησης Εργασίας, όπως αποδεικνύει η ομιλία του διοργανωτή Ευθύμιου Νικολαΐδη με θέμα "Η Ιστορία των Επιστημών μπροστά στην Παγκοσμιοποίηση" ή η παρουσίαση της καθηγήτριας Ελ. Χοντολίδου, με τίτλο "Ο παιδαγωγικός λόγος για τη διδασκαλία των 'σχολικών' λογοτεχνικών κειμένων: μελέτη ενός κειμενικού είδους".

Η 4η Συνάντηση Εργασίας έκλεισε με τη συζήτηση οργανωτικών θεμάτων και χαιρέτιστηκε ως ιδιαίτερα επιτυχημένη από όλους τους συμμετέχοντες, όπως άλλωστε καταδεικνύει ο αριθμός των συμμετοχών, ο οποίος έφτασε τις εκατό από μόλις δεκαπέντε το 2003, το υψηλό επίπεδο των ομιλιών και η ζωντάνια των συζητήσεων. Πολλές από τις εργασίες που παρουσιάστηκαν θα δημοσιευτούν στο περιοδικό *Κριτική: Επιστήμη και Εκπαίδευση*, μετά από κρίση.

Η 5η Συνάντηση θα λάβει μέρος από τις 12 έως τις 20 Ιουλίου 2008 και θα περιλαμβάνει τρία Συμπόσια (Οικολογία, Κριτικές Προσεγγίσεις στις Επιστήμες και την Εκπαίδευση και τη Συνάντηση της International Teaching Commission της Διεθνούς Ένωσης Ιστορίας των Επιστημών και της Τεχνολογίας).

Κώστας Ταμπάκης

Βραδιά ερευνητών 2007

<http://www.researchers-night.gr>

(ΕΙΕ, 28 Σεπτεμβρίου 2007)

Το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, με πρωτοβουλία των Ινστιτούτων Νεοελληνικών και Βυζαντινών Ερευνών, ανέλαβε τον συντονισμό και την εκτέλεση του ευρωπαϊκού προγράμματος *Researchers' night* του 7ου Προγράμματος Πλαισίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Βραδιά Ερευνητών έχει καθιερωθεί ως ένα πανευρωπαϊκό γεγονός με εκδηλώσεις σε όλες τις πόλεις της Ευρώπης και στόχο να γνωρίσει ο ευρωπαίος πολίτης τους ερευνητές όλων των ειδικοτήτων όσο και να κατανοήσει πόσο ενδιαφέρουσα, συναρπαστική, πρωτότυπη και επίκαιρη είναι η επιστημονική έρευνα.

Τα δύο ανθρωπιστικά Ινστιτούτα του ΕΙΕ, με υπευθύνους την Ευγενία Δρακοπούλου (ΙΝΕ) και την Νίκη Τσιρώνη (ΙΒΕ) οργάνωσαν μια σειρά εκδηλώσεων, σε όλη την Ελλάδα, με θέμα *Τέχνες, τεχνικές και επαγγέλματα του Μεσαίωνα μέσα από τα μάτια των ερευνητών*. Στην Αθήνα η κεντρική εκδήλωση οργανώθηκε στο αίθριο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, που ήταν και ο κύριος φορέας του προγράμματος. Παράλληλες εκδηλώσεις έγιναν στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, με *Έκθεση βυζαντινών και μεταβυζαντινών χειρογράφων με τη συνεργασία ερευνητών και κοινού* και επιστημονική υπεύθυνη την αναπληρώτρια διευθύντρια του Μουσείου, Αναστασία Λαζαρίδου, και στο Εθνικό Αστροσκοπείο με *Ξανάγηση στο Ιστορικό Μουσείο του Αστροσκοπείου και περιήγηση με τηλεσκόπιο στο νυχτερινό ουρανό* και επιστημονικό υπεύθυνο τον ερευνητή του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών Ευθύμιο Νικολαΐδη. Στη Θεσσαλονίκη, στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, η κεντρική διάλεξη της διευθύντριας του Μουσείου και υπεύθυνης των εκδηλώσεων, Αναστασίας Τούρτα, με θέμα *Παρουσιάζοντας το Βυζάντιο: από τις ιδέες στις μουσει-*

ακές πράξεις είχε στόχο να παρουσιάσει στο κοινό τον τρόπο που εργάστηκε όλο το προσωπικό του Μουσείου για να επιτύχει την πανευρωπαϊκή διάκριση της UNESCO, ως το καλύτερο Μουσείο της Ευρώπης για το έτος 2005. Εργαστήρια κεραμικής και βιβλιοδεσίας συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον των νέων, κυρίως μαθητών της Θεσσαλονίκης. Στα Ιωάννινα, οργανώθηκαν οι εκδηλώσεις *Ξεμάγνηση στην Έκθεση Αργυροχοΐας του Βυζαντινού Μουσείου και το Βυζαντινό Μουσείο άνοιξε τις πύλες του στο κοινό*, με υπεύθυνη τη διευθύντρια της 8ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, Βαρβάρα Παπαδοπούλου.

Οι εκδηλώσεις στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών που οργανώθηκαν από τα Ινστιτούτα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Ερευνών για τη Βραδιά Ερευνητών 2007 είχαν στόχο την παρουσίαση του βυζαντινού γραφέα και ζωγράφου καθώς και των ερευνητών που μελετούν τα βυζαντινά χειρόγραφα, τη ζωγραφική και τους ζωγράφους. Η παρουσίαση δύο εκθέσεων *Του κόσμου των χειρογράφων και Του εργαστηρίου ενός Ζωγράφου* έγιναν με την ταυτόχρονη παρουσία των ερευνητών, που εξηγούσαν στο κοινό της βραδιάς τον τρόπο εργασίας βυζαντινών γραφέων και ζωγράφων. Παράλληλα, με την προβολή δύο επιστημονικών ντοκιμαντέρ, *Ο κόσμος των χειρογράφων και Οι ερευνητές ανακαλύπτουν, μελετούν και διασώζουν έργα τέχνης*, που ετοιμάστηκαν ειδικά για την εκδήλωση, παρουσιάστηκε ο τρόπος που εργάζονται οι ερευνητές και δόθηκε το προσωπικό στίγμα των κόπων και των ικανοποιήσεων τους από την επιστημονική έρευνα.

Η προσέλευση, το ενδιαφέρον και η ανταπόκριση του κοινού, ιδιαίτερα φοιτητών και μαθητών, οι οποίοι συμμετείχαν με ενθουσιασμό και στον πανευρωπαϊκό διαγωνισμό ζωγραφικής με θέμα *Ζωγραφίστε έναν ερευνητή*, έδωσαν ξεχωριστή ικανοποίηση στους διοργανωτές και σε όλους όσοι συμμετείχαν στις εκδηλώσεις. Η δυνατότητα άμεσης επαφής με το κοινό και ιδιαίτερα με τους μαθητές, η οποία συνεχίστηκε και με τον διάλογο στη σχετική ιστοσελίδα, ήταν μια ευκαιρία γνωριμίας και συνομιλίας των σημερινών ερευνητών με τους ερευνητές του μέλλοντος.

Ευγενία Δρακοπούλου

12η Ετήσια διάλεξη αφιερωμένη στον Κ. Θ. Δημαρά

Janet Coleman, *Ancient Greek, modern and post-modern agonisms:*

the possibilities for democratic toleration

(Αθήνα, ΕΙΕ, 17 Δεκεμβρίου 2007)

Η δωδέκατη ετήσια διάλεξη Κ. Θ. Δημαρά πραγματοποιήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2007 με ομιλήτρια την ιστορικό των πολιτικών ιδεών Janet Coleman, Καθηγήτρια στο London School of Economics and Political Science και ιδρυτικό μέλος του γνωστού ακαδημαϊκού περιοδικού *Ιστορία της Πολιτικής Σκέψης*. Το ευρύ έργο της Coleman καλύπτει όλο σχεδόν το φάσμα της ιστορίας των πολιτικών θεωριών, από τα αρχαία ελληνικά και ρωμαϊκά χρόνια μέχρι τον νεότερο και σύγχρονο πολιτικό στοχασμό, με έμφαση στις θεωρίες του κράτους, στην έννοια της ιδιοκτησίας και στη διαμόρφωση των

τρόπων με τους οποίους τα πολιτικά υποκείμενα κάθε εποχής κατανοούν τον εαυτό τους. Μέσα σε μια εντυπωσιακή εργογραφία εξέχουσα θέση κατέχει το δίτομο –και μεταφρασμένο στα ελληνικά– σύγγραμμα *Ιστορία της Πολιτικής Σκέψης* το οποίο πραγματεύεται τις διαδικασίες που συνέβησαν στην ανάδυση του προ-νεωτερικού κράτους και στη συγκρότηση συλλογικών πολιτικών ταυτοτήτων μέσα στις ευρωπαϊκές κοινωνίες από την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα μέχρι τον Μεσαίωνα και την Αναγέννηση.

Με την ομιλία της η Janet Coleman ανέλυσε το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο ερείδεται η έννοια της ανοχής στις νεωτερικές κοινωνίες με τρόπο ώστε η έννοια αυτή να καθίσταται ικανή και αναγκαία συνθήκη κάθε δημοκρατικής πολιτείας. Κατόπιν προχώρησε σε συσχετισμούς με την κλασική πολιτική σκέψη, και ειδικότερα με τον Αριστοτέλη, εντοπίζοντας την αριστοτελική έννοια του *πολιτικού συν-αγωνισμού* ως δομικού χαρακτηριστικού της πολιτικής μέσα στην αρχαιοελληνική πόλη. Μέσα από την αντιβολή κλασικού και νεωτερικού πολιτικού στοχασμού πάνω στις δυνατότητες ύπαρξης της δημοκρατικής ανοχής η Coleman, τέλος, ανέδειξε τον κρίσιμο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η αριστοτελική έννοια του *ομονοσίν* –μια συμφωνία ηθικών αντιλήψεων στο επίπεδο της πραξολογίας μεταξύ ελεύθερων ανθρώπων που δεσμεύονται από κοινούς νόμους– απέναντι στον κατακερματισμό του κοινωνικού ιστού μέσα στις σημερινές κοινωνίες της ύστερης νεωτερικότητας.

Μάριος Χατζόπουλος